

El carro de Selene

He sentit contar, als qui anaven a empastifar la paret i trencar els vidres de l'Institut Americà de Barcelona, per mor d'allò del Vietnam, en hores en què cap cristià no és al carrer, que el que més por els feia en la foscor als imprudents no era el perill de ser pillats, sinó una resplendor lletosa, lunar, que vessava d'un vestíbul proper, on, com en un quadre de De Chirico, sorgia de la paret negra el cap blanquíssim d'un cavall –inesperada reproducció a mida natural d'un fragment del frontó oriental del Partenó, aquell poc que queda del grup on Fidias havia representat el carro de Selene quan s'enfonsa dins la mar. La lluna.

Llorenç Capellà l'ha vista emergir rere els turons –com Theo Angelopoulos la va veure al port de Thessaloniki, com una mà gegantina, sorgir de la mar, surar i anar-se'n lentament cel enllà, signe hermètic, fins a convertir-se en el col·lapse d'un cavall blanc, que cau entre la neu bruta d'un qualsevol carrer, a *Topio stin omichli* (Paisatge en la boira, 1988).

Hi ha dues menes de llibres, els que es deixen llegir com ja en sabem i els que ens obliguen a llegir-los com ells volen ser llegits. Són aquests darrers els únics que hem de llegir. És el cas de la darrera novel·la publicada per Llorenç Capellà, *El carro de Selene*.

Només cap al final de la novel·la, quan el fill del mossèn està fent voltes assegut a un cavall de fira, amb una botella de conyac a una mà i una pistola a l'altra, comprèn el lector que, en llegir, el llibre l'ha fet asseure al mateix carrusel; l'ha fet seguir un camí de marxa, retorn i reinici in-

acabables, des del qual la mirada creu poder fugir sempre endavant, però acaba per tornar a passar per allà mateix, per tornar a fugir d'allà mateix: de la casa, les cases de la infantesa. La fuita sense fi és un retorn i un rebuig. L'origen és la meta.

Heu llegit *El fet del Pont del Mussol*, el conte d'Ambrose Bierce? (*An Occurrence at Owl Creek Bridge*, 1890). O l'heu vista? (Robert Enrico la va posar en film: *La Rivière du hibou*, 1962). S'hi troba una tècnica per col·lapsar el temps similar a la d'en Capellà per col·lapsar el camí –que és una altra mena de temps.

Hi ha novel·les on els personatges tenen darrere seu un fons històric. Personatges d'Stendhal participen a Waterloo, i d'altres a Flaubert viuen la revolució de 1848. A la inversa, hi ha novel·les on el fons històric no és darrere, sinó davant dels personat-

JOSEP QUETGLAS

ARQUITECTE

Hi ha llibres que ens obliguen a llegir-los com ells volen ser llegits

ges, i els fa viure entreteixits dins la Història: Galdós, Max Aub. *El carro de Selene* no fa ni una cosa ni l'altra. Embulla la distància entre personatges i fons, capola el fons històric i capola els personatges, i en fa un trencadís, més que no pas un mosaic. La Història fragmenta la vida dels personatges, i la vida dels per-

sonatges són fragments de la Història. Se sent aquesta trituració en la pluralitat de noms que tenen els actors, segons quina és la veu que els descriu. Un d'ells nom, a estones, l'exiliat, el català, el soldat, el granjer, Joan Castro, Joanet...

Els personatges de Llorenç Capellà no són realistes, són reals, com els personatges de les pintures que agradaven a Ramón Gaya. No representen una realitat figurada; són, ells, els reals. Viuen. La novel·la no és sinó un recull d'instantànies, com un

mirall trencat que mantingues les figures que s'hi han reflectit. Podrien ser altres fragments, de ser altres els miralls.

Fragmentació de noms i fragmentació de llenguatges. El llenguatge de Llorenç Capellà és una d'aquelles forestes poblades de sorpreses i meravelles que acollien als solitaris de Ramon Llull, on es pot olorar una planta, descansar sota un arbre o escoltar un aucell sense saber-ne els noms, però sí els adjectius. El llenguatge, riquíssim, passa sense aturar-se, com llegit des del cavallet de fira que no deixa posar peu a terra per demanar-li a cada paraula: "Tu qui ets?". Pens en els lectors del Principat, quan arribin a una 'clastra', una 'tereseta', i pens en nosaltres mateixos, quan arribem a llegir: "Hem d'omplir Sant Elies"... Fugen les paraules d'entre els ulls. Res no es deixa posseir. Hi ha paraules, com hi ha fets, que no entenem.

No diré jo què és 'Sant Elies', tan a prop de l'Institut Americà i del cap del cavall, i d'on també contenen que s'hi feien reunions clandestines als anys 60.

Ara que els historiadors tenen a bé no posar notes a peu de pàgina (vegeu el darrer llibre d'en Fontana, *La formació d'una identitat*), són les novel·les les que en demanen.

Podeu estar segurs que, prest o tard, *El carro de Selene* serà publicat en edició crítica, farcit de notes, referències i claus de lectura a peu de pàgina. És el que correspon a un text d'aquest valor, a un clàssic. Perquè, si hem de felicitar Llorenç Capellà pel seu nou llibre, també ens hem de considerar feliços nosaltres mateixos, que hem pogut assistir al rar fenomen del naixement d'un clàssic.

RONDAQ